

Handelshøyskolen BI
v/administrasjonssjef Kjersti Gummerson
kjersti.gummerson@bi.no

Vår ref.: 2013/15 Dato: 09.10.2013

Spørsmål om studenters deltakelse i forskningseksperimenter som del av studiet

Bakgrunnen er en henvendelse fra Handelshøyskolen BI. Med begrunnelse i Stortingsmelding nr. 18 (2012-2013) *Lange linjer–Kunnskap gir muligheter* viser BI i sin henvendelse til ønskeligheten av studentaktiv forskning og skisserer et opplegg som de ber om NESH' syn på. Det foreslås at to av fem arbeidskrav i markedsføring på bachelornivå kan erstattes av deltakelse i eksperiment. Det hevdes at arbeidsmengden er lik i de fem arbeidskravene. Videre sies det at studenten når som helst kan trekke seg fra eksperimentet uten at det påvirker godkjenning av arbeidskravet.

NESH anser særlig to punkter som sentrale i en vurdering av spørsmålene som henvendelsen reiser: frivillighetsdimensjonen ved forskningsdeltakelse og begrepet "studentaktiv forskning".

Frivillighetsdimensjonen ved forskningsdeltakelse blir et sentralt moment når deltakelsen er nært knyttet til undervisning og eksamen. Praktisk sett er dette ikke minst et spørsmål om rekrutteringsmåte. Å gjøre forskningsdeltakelse (forstått som deltakelse som informant eller liknende) til obligatorisk del av eksamen er i utgangspunktet et brudd med prinsippet om frivillig samtykke, og frarådes av komiteen.

Også i opplegg der studentene får et alternativ til forskningsdeltakelse, kan det lett oppfattes slik at situasjonen innebærer skjulte incentiver som kan undergrave frivilligheten i et samtykke, for eksempel i form av en mistanke fra studentenes side om at deltakelse innebærer mindre arbeidsinnsats enn alternativet, eller om at valget kan ha en innvirkning på karaktersetting. Slike utfordringer vil gjerne bli større jo tettere forbindelsen er mellom undervisningsopplegg og forskningsprosjekter. For eksempel kan det være vanskelig å sikre at studenter som ønsker å trekke seg helt tidlig i et eksperiment, uten videre antar at dette ikke kan ha negative effekter for dem. Hvis det er slik at studentene må forberede seg til samt bestå den alternative aktiviteten (flervalgsprøve eller liknende) mens forskningsdeltakelsen ikke på samme måte er noe man kan feile i, vil også dette selvsagt kunne utgjøre et frivillighetstruende incitament.

NESH vil ikke prinsipielt advare mot all rekruttering av studenter som forskningsdeltakere gjennom forskerens egen undervisning, for eksempel ved oppslag på skolen, etc. Komiteen

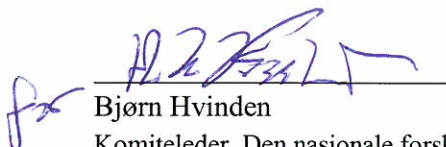
understreker at dette i så fall må skje på måter som sikrer både reell og opplevd frivillighet. Gitt de vanskelighetene som er forbundet med å garantere dette i en (gjærne eksamensrettet) undervisningssituasjon, vil slike garantier i mange tilfeller være urealistiske, og fremgangsmåten derfor forskningsetisk uansvarlig.

Et annet hovedanliggende for NESH er at *studentaktiv forskning* ikke bør forveksles med bruk av studenter som rene forskningsdeltakere. Studentaktiv forskning bør gi studentene innsikt i hva det vil si å forske, og dette gjøres best ved å la dem ta aktivt del i hele eller betydelige deler av forskningsprosessen. Selv om komiteen kan se at også erfaring fra interaksjon med forskere som deltakere i deres forskning kan være nyttig og relevant, er det vesentlig å understreke at å stille som forskningsdeltaker ikke er tilstrekkelig til å utgjøre studentaktiv forskning i egentlig forstand.

Ut fra dette perspektivet er ytterligere en grunn til å være årvåken overfor rekruttering av forskningsdeltakere gjennom forskerens egen undervisning, at undervisernes behov for forskningsdeltakere i egne forskningsprosjekter kan komme til å utgjøre en dominerende motivasjon. I et opplegg der studentaktiv forskning gjøres til fremgangsmåte, vil derimot rimeligvis studentenes eget utbytte kunne sikres en posisjon som hovedanliggende.

Disse to hovedhensynene gjør at NESH ikke kan anbefale gjennomføring av opplegget slik det skisseres i den mottatte dokumentasjonen.

På vegne av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora,

Bjørn Hvinden
Komiteleder, Den nasjonale forskningsetiske
komité for samfunnsvitenskap og humaniora

Hallvard J. Fossheim
Sekretariatsleder, Den nasjonale forskningsetiske
komité for samfunnsvitenskap og humaniora